

յեղուց յետոյ՝ ուրիշ կերպ նայելն իրրե
յանցանք նկատման, բայց մենք ասում ենք,
երբ որ այդ ամուսիններից մէկը մի օտար
կնոջ կամ մարդու՝ այդ երիտասարդներից
մէկը իւր ազգականին նայում է «առ ի ցան-
կանալոյ նմա» իրաւունք պէտք է ունենայ
իւր կրքին անձնատուր լինելու քակել արդէն
եղած անբախտելի բարոյական կապը և մի նո-
րը հաստատել՝ որ ուրեմն այլ ևս բարոյական
լինել չի կարող մինչ մենք բարոյական պատկեր
ենք տալիս նորան՝ «սիրոյ» սրբազան անուան
ներքոյ ծածկելով և այդպէս բարոյականի ու
անբարոյականի գաղափարներն իրար հետ շփո-
թում: Առաքելի ահա որ խօսերը (Ա. Կորնթ. Գ. 16) միա չենք բերում մենք ամենեւին և ըս-
տեղծում ենք մի թշուառ բարոյագիտութիւն,
որի հայեացքները ժողովրդի այլ և այլ խաւերի
մէջ յաւանդելով՝ ողջախոհ աւանդութեան
ամբարցած բոլոր կապերը քակում և անձարձակ
ազատութիւն են շնորհում մարդոց ամենաբա-
տար կրքերին և ի՛նչ է հետեւանքը: Հետեւանքն
արդէն իսկ զարհուրելի է. բայց աւելի ևս
զարհուրելի պէտք է լինի ապարայում, եթէ
չղղաստանանք, եթէ զանազան կեղծ ու պա-
տիր պատճառներով մեր զգայական ցանկու-
թիւնները շոյելուց և ինչ որ կարծեցեալ
ազատութեան փայլուն պատկերների ներքոյ
ծածկելուց չդադարենք. եթէ մեր ողջախոհ
նախնեաց առաքինութիւնը չվերականգնենք՝
ս. աւետարանից բղխած ս. գաղափարները մեր
բարոյական կեանքի ամենօրեայ անունը դար-
ձնելով և պատրաստ գանուելով ամէն լոպ-
քիստոնէական արիութեամբ խլելու մեր
սրտից ու տրորելու օտքի տակ մեզ գայ-
թակղութիւն պատճառող զգացումներն ու
խորհուրդները:

Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ն

ԵԻ

ԱՂ.ՔԱՏՆԵՐԻ ԽՆԱՄԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ,

Գ.

ԱՂ.ՔԱՏՆԵՐԻ ԽՆԱՄԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ ԵԻՐԱՊԱՅՈՒՄ.

I.

ՆԵՐՈՒՆ ԽՆԱՄԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ԲԱՅՈՒՄՆԵՐԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ:

(Շ ա ռ ո ճ ա կ ո յ թ ի ճ) *

Յիսուսական թուականներից սկսած ներ-
քին առաքելութեան և ընդհանրապէս կեն-
դանի քրիստոնէութեան գործը Նւրապայում
հսկայական յառաջադիմութիւններ է անում:
Թէ բողոքական և թէ կաթոլիկ եկեղեցիների
համար ներքին առաքելութիւնը եկեղեցական
կեանքի խոշոր գծերից մէկն է. նա այնքան
ընդարձակ է, որ բոլոր հաստատութիւնների
և գործունէութիւնների մասին տեղեկութիւն
տալու համար մի ամբողջ գիրք պէտք է գը-
րել: Համալսարաններում դասախօսութիւն-
ներ են կարգում ներքին առաքելութեան
մասին. գործնական աստուածաբանութեան
ծիւղերից մէկն է նա և հարուստ գիտնական
գրականութիւն ունի: Մինչև իսկ առաջնոր-
դութեան համար ձեռնարկներ կան գրուած,
և լաւագոյններից մէկը յօդուածիս ընթաց-
քում յիշուած Շէֆերի գիրքն է:

Ներքին առաքելութեան ծիւղեր կան
Դերմանիայի բոլոր նշանաւոր քաղաքներում:
Իւրաքանչիւր նա հանգական քաղաք ներքին ա-
ռաքելութեան հաստատութիւնների և գոր-
ծունէութեան կեդրոն է, անկախ միւսներից:
Բայց այդ անկախ ընկերութիւնները միացած
են բարոյական սերտ կապերով՝ որոնց մասին
յիշեցինք նախընթաց հատուածի մէջ: Նշանա-
ւոր հաստատութիւններ կան և կեդրոնական
մեծ քաղաքներից հիւսիս, ինչպէս Բիլիֆել-
դի մօտ եղած նշանաւոր հաստատութիւննե-
րը՝ պատար ֆոն Բոգելշվիլի տեսչութեամբ,
և Նէինշաէր գիւղինը՝ Հայց լեռներում: Բայց
մեծ քաղաքներին յատուկ են քաղաքային

առաքելութիւնները—Stadtmission, որովհետեւ այդ հաստատութեան ծաղումն ու կարեւորութիւնը քաղաքների կեանքի հետ է կապուած:

Ներքին առաքելութեան գործունէութիւնը և նորա սահմանի մէջ մտած հաստատութիւնները շատ ընդարձակ են: Մենք յիշեցինք միայն մի քանիսը, որոնք աղքատների խնամատարութեան հետ համեմատաբար աւելի սերտ առնչութիւն ունին:

Առաջին կարգի հաստատութիւնները խնամատարութեան հետ առանձնապէս կրթութեան վերայ են ուշադրութիւն դարձնում: Այդ կարգի հաստատութիւններն են մտորք կոչուածը և փոքրիկ երեխաների դպրոցները կամ մանկապարտէզները, բայց ոչ ֆրեորիք մաքով, առաջնում ընդունուում են ծծկերները, իսկ երկրորդում՝ 3—6 տարեկան երեխաները, որոնց ծնողները աղքատութեան պատճառով ստիպուած են գործարանում աշխատել ընտանիքի միւս անդամների պարէնը հայթայթելու համար: Այս կարգին են պատկանում նաև կիրակնօրեայ դպրոցները մանուկների համար, որոնք կրօնական գիտելիքների մէջ են վարժեցնում որբանոցները, երեխաներին ձեռքի աշխատանքի վարժեցնելու դպրոցները, իսկ աղջիկների համար կարուծել և աղախնութեան արհեստը սովորեցնելու հիմնարկութիւնները: Այս բոլոր հաստատութիւնները աղքատ զատկարգին նիւթական և բարոյական օգնութիւն հասցնելու համար են հիմնուած: Ասպնջանոցներից առանձին ուշադրութեան արժանի են աղախինների քանութիւնների և կիրակնօրեայ ընկերութիւնները: Այս հաստատութիւնների նպատակն է պանդուխտ աղախիններին բանուորահիներին և կամ համեմատաբար աւելի բարձր դասին պատկանող՝ բայց չքաւոր, օրիորդներին, որոնք մեծ քաղաքներն են գալիս մի կտոր հաց վաստակելու, ապահով յարկի տակ առնել՝ բարոյական և ուրիշ փորձութիւնների դէմ: Կեանքի պայմանները Եւրոպայում ուրիշ են, քան մեր երկրում, աղքատ զատկարգի մէջ ընդհանուր սովորութիւն է, որ չափահաս աղջիկը պէտք է անձամբ վաստակէ իւր հացը: Բայց հայրենի քաղաքի կամ

գիւղի մէջ ամէնքը չեն կարողանում գործ գտնել, ուստի պանդխտում են քաղաքները, ուր աշխատող ուժերի աւելի մեծ կարիք կայ: Բոլոր մեծ քաղաքները գիտութեան, արուեստի և քաղաքակրթութեան կեդրոններ լինելուց զատ՝ տարաբաղաւոր անբարոյակաւութեան կեդրոններ էլ են: Քաղաք եկող անփորձ և երիտասարդ աղջիկներին բարոյական վտանգներից ազատելու համար հիմնուած են այս հաստատութիւնները: Սիւներին կայքը բաժնայտարարութիւններով և ուրիշ միջոցներով աղջիկներին ասպնջանոց են հրաւիրում, այնտեղ թէ սենակի վարձը և թէ անունը համեմատաբար աւելի էժան է, քան ուրիշ տեղեր: Հաստատութիւնը մի տեսակ ընտանիք է, դառնում այդպիսիների համար, որի անմիջական ղեկավարները՝ սարկաւազահիները և նոցա օգնական ուրիշ կրթուած կանայք, պանդուխտների համար ճշմարիտ թարեկամութիւն են և ժայրեր: Հաստատութեան վարչութիւնը յաճախ ինքն է կարողանում նոցա համար գործ գտնել: Իսկ գործ ունեցող և պանդուխտ բանուորահիները կամ խանութներում վաճառողները ընկերական զուարճութիւններ են գտնում նոյն իսկ հաստատութեան մէջ, երբեմն երաժշտական երեկոյթներ կամ պարահանդէսներ կազմելով: Իւրաքանչիւր շաբաթ պատուրը կամ մի ուրիշ կարող անձնաւորութիւն դասախօսութիւն կամ քարոզ է խօսում նրանց համար: Ազատ ժամերում կարող են ձրի ձեռագործութիւն, երաժշտութիւն, անտեսութիւն ուսանել: Հաստատութիւնն ունի և իւր մատենադարանը: Իսկ կիրակնօրեայ ընկերութիւնները միջոց են տալիս աղախիններին և վաճառող օրիորդներին կիրակին վայելուչ կերպով անցնելու: Աղախինները երկու շաբաթը մի անգամ կիրակի օրերը ծաշից յետոյ ազատ են ծառայութիւնից: Շատ անգամ այդ ազատութիւնը նոցա բարոյական կորստեան առիթն է, դառնում հասարակաց պարահանդէսներ և զուարճութեան տեղեր յաճախելու: Մոյն վտանգին են ենթարկուած և խանութներում ծառայող օրիորդները: Այս ցաւին դարման տանելու համար կազմուում են ընկերութիւններ, սարկաւազահիներ կամ

բարեպաշտ տիկնանց ղեկավարութեամբ որոնք աշխատում են այդ ազատ ժամանակը սուրբ օրուան վայել անցկացնել: Օգտակար խօսակցութիւն, գասախօսութիւն կամ քարոզ, երաժշտութիւն և երգ, խմբով զբօսանք՝ միջոցներ են այդ նպատակի համար:

Բայց ինչպէս երիտասարդ իգական սեռի համար հաստատութիւններ կան՝ այնպէս և արական սեռի համար՝ օրինակ երիտասարդների և երիտասարդ վաճառականների և աշակերտների ընկերութիւնները: Առաջինը սոցալից ամենակարեւորը և ամենատարածուածն է: Երիտասարդների ընկերութիւնները — Junglingsvereine — սկիզբն են առել Գերմանիայում և այնտեղից տարածուել են ամբողջ Եւրոպայում և Ամերիկայում՝ փոքր ինչ փոփոխութեան ենթարկուելով: Այս հաստատութիւնը գոյութիւն ունի և կաթոլիկների մէջ, որ Gesellenverein է կոչուում, որի նպատակն է պանդուխտ և ընտանիքից դուրս ելած պատանիներին և երիտասարդներին քրիստոնէական բարոյական կեանքի մէջ հաստատ պահել, մի և նոյն ժամանակ զիւրութիւններ տալով մտաւոր և հոգեւոր կրթութեան մէջ յատաճողիմելու: Սովորաբար ընկերութեան անդամ կարող է լինել իւրաքանչիւր երիտասարդ 18 տարեկանից վեր, բայց կարող են և աւելի փոքրները մասնակցել, եթէ նրանց համար առանձին ընկերութիւն չկայ: Իւրաքանչիւր անդամ ամսական վճարում է 12—25 կոպէկ: Ընկերութիւնն ունի իւր յատուկ մատենադարանը, ստանում է երիտասարդների կրթութեան համապատասխան թերթեր, ցանկացողներին ձրիաբար օտար լեզուներ, հաշուապահութիւն, երաժշտութիւն և երգեցողութիւն են սովորեցնում երեկոցեան ազատ ժամերին: Շաբաթը երկու անգամ ղեկավարող պատուրը կամ նորա օգնականը կրօնական բովանդակութեամբ զրոյցներ է անում կամ Աստուածաշնչի մի հատուածը բացատրում: գասախօսութիւններ են լինում և ուրիշ օգտակար նիւթերի մասին: Տօներին խմբով զբօսանքի են գնում, իոկ հանգէտներին մասնակցում են ազգականները կամ ծնողները: Ընկերութիւնն ունի իւր անդամներից կազմած յատուկ երաժշտական և երգեցիկ խումբ:

Նման հաստատութիւններ են երիտասարդ վաճառականների և արհեստաւոր աշակերտների ընկերութիւնները:

Իոկ բանուորների և աղքատ արհեստաւորների համար հիմնուած են բանուորների ապրնշանոցները (Herberge zur Heimat), բանուորների գաղութներ (Arbeiterkolonie) և Arbeiterheim կոչուած հաստատութիւնները: Բանուորները և հասարակ արհեստաւորները յաճախ քաղաք են անցնում՝ նոր գործ գտնելու համար՝ մանաւանդ տարուայ որոշ եղանակներում: Առաջ նոքա իջեւանում էին հասարակ պանդոկներում, որոնք մի և նոյն ժամանակ անբարոյականութեան և արբեցութեան որջեր էին: Այդ չարեաց առաջն առնելու համար քահանաների և բարեպաշտ մարդկանց աշխատութեամբ շինուած են այժմ՝ կենդանի երթեւեկութեան կեդրոններում 400-ից աւելի պանդոկներ, ուր բանուորները շատ էժան սենեակ և սնունդ են ստանում: Այստեղ արգելուած է ոգելից խիստ խմիչքներ գործածելը, յատկապէս օգիի վատ տեսակը, որ բանուորների մահացու թշնամին է. արգելուած է նոյն իսկ զարեջրի չափաւորութիւնից աւելի խմելը: Բանուորը պէտք է անպատճառ վճարէ նշանակուած ջնջին վարձը, իսկ չունեցած դէպքում աշխատում է մի քանի ժամ հաստատութեան համար, սովորաբար փայտ են կտրել աւելի: Այս հաստատութիւնը բանուորների համար ծշմարիտ բարիք է, այս տեսակ բոլոր ասպնջանոցների վարչութիւնները իրենց նահանգական և ընդհանուր ժողովներն ունին:

Բանուորների համար կարեւոր հաստատութիւն է և բանուորների զաղութը, որ ժամանակաւորապէս նոցա տունը և հայրենիքն է դառնում, մինչև նորից գործ գտնեն: Անգործ բանուորը որ ուսելու հաց չունի, մութացկանութիւնն էլ արգելուած է՝ ընդունելութիւն է գտնում այս հաստատութեան մէջ, ուր նորան գործ և թիթեկ վարձատրութիւն են տալիս բնակարանի և սննդեան հետ: Դորանով աղքատ բանուորը ժամանակ է գտնում զրազրութիւն սկսել գործ գտնելու համար, կամ հաստատութիւնը ինքն է հոգում այդ բանը՝ յարաբերութիւն ունե-

նախով բազմաթիւ գործարաններէ հետ: Այս գործի նախաձեռնութիւնը պատկանում է պատտոր Ֆոն Բոգելշվինգին, որ մինիստրի որդի լինելով հանդերձ քահանայ է դարձել և իւր աշխատութեամբ կարողացել է Գերմանիայի ամենանշանաւոր բար. հաստատութիւններն ստեղծել բազմատեսակ ծիւղաւորութիւններով: * Սա ճահիճների և անրերրի հողերի մեծ տարածութիւն է գնել Վեստֆալիայում իւր հաստատութիւնների համար. այդտեղ է աշխատեցնում գաղութում ապաստանող բանուորներին՝ ցամաքեցիներով ճահիճները և պարտացնելով անբերրի հողերը:

Բանուորների վիճակը թիվեացնելու մի շատ կարեւոր հաստատութիւն է նոյնպէս և Arbeiterheim կոչուածը, որի մէջ զարձեւալ յիշեալ պատտորը մեծ մասնակցութիւն ունի: Հաստատութեան վարչութիւնը պարտքով և նուիրարերութիւններով գործարանական քաղաքների շրջականներում հողեր է գնում և փոքրիկ տներ շինում: Բանուորների անտեսութեան համապատասխան: Իւրաքանչիւր տնակ իւր բանջարանոցն ունի և գոմը, ուր տան տէրը մէկ կամ երկու խոզ կամ կով պահել կարող է: Բանուորը պայմանաւորուած է տասը կամ տասներկու տարուայ ընթացքում վճարել ծախսը և թեթեւ տոկոս, որից յետոյ շինութիւնը բանուորի սեպհականութիւն է դառնում: Այս հանգամանքը շատ ձեռնառու է բանուորի համար. առանց այն էլ նա պէտք է տան վարձ վճարելու բայց այժմ նորա վճարը դրամագլուխ է դառնում հետզհետէ և մի քանի տարուց յետոյ նա արդէն սեպհականատէր է:

Սերքին առաքելութեան հետ են կապուած և արքեպիսկոպոս և անառակութեան գէմ մաքառող հաստատութիւնները, բանտարկեալների և նոցա ընտանիքի խնամատարութիւնը, աշխատանքի անընդունակ և թոյլ պառաւների և ծերունիների ապաստանարանները, խուլների և համրների հաշմանդամների կոյրերի ապուշների և հոգեկան հիւանդների հաստատութիւնները, ինչպէս և հիւանդա-

նոցները՝ իրենց բազմաթիւ ծիւղաւորութիւններով:

Որպէս զի մի գաղափար տուած լինիք վերջին տեսակ հաստատութիւնների մասին, մի քանի խօսքով կնկարագրենք պատտոր Ֆոն Բոգելշվինգի տեսչութեան տակ եղած հաստատութիւնները, ուր երկու ամիս ծառայել ենք՝ գործնականապէս ծանօթանալու համար: Այդ հաստատութիւնները գտնուում են Վեստֆալիայի Բիլեֆելդ քաղաքի մօտ՝ Տեռորդթեան անտառի մէջ: Մեր այնտեղ եղած ժամանակ (1894 թ.) նոքա 135 առանձին բաժանմունքներից էին բաղկացած և տարեկան երկու միլիոն մարկ ծախս ունէին, որի մի մասը կաժաւոր նուիրարերութիւններից էր հաւաքում: Սերքին առաքելութեան հաստատութիւնների համարեաբոլոր տեսակները կան այնտեղ, բայց զիտաւոր հաստատութիւններն են ընկնաւորների (Epileptiker) հիւանդանոցը 2400 մահճակալով, եղբայրանոցը (Brüderhaus) 500 և սարկաւագուհիների հաստատութիւնը (Diakonissenhaus) 600 անդամներով: Վերջին երկու հաստատութիւններում հիւանդապահներ և ընդհանրապէս ներքին առաքելութեան պաշտօնեաներ են կրթուած: Վերաւանդու պատտորին օգնում են և ուրիշ հինգ պատտորներ, այլ և կառավարութեան կողմից իւրաքանչիւր տարի աստուածարանութեան մի քանի կանգիտաններ են ուղարկուած այնտեղ՝ գործնականապէս վարժուելու ներքին առաքելութեան գործի մէջ: Աւետարանական ճշմարիտ հոգի և զարմանալի կարգ ու կանոն է տիրում այստեղ: Խնամք և սէր են վայելում այնպիսի հիւանդների, որոնց վերայ մենք զգուանքից նայել անգամ չենք կարող: Բոլոր եղբայրները ծառում քնում են իրենց հիւանդների հետ. աղօթում են նոցա հետ և հոգեպէս մխիթարում: Կարողները ամենայն կիւրակի եկեղեցի են գնում, անկարողների համար հիւանդանոցների կեդրոնում շինած մատուռի մէջ ժամերգութիւն է լինում՝ նրանց ևս հոգեւոր մըխիթարութիւնից անմասն չանելու համար: Հաշմանդամներն ու ընկնաւորները իրանց կարողութեան չափ զբաղմունք ունին. արհեստի բոլոր տեսակները կան այնտեղ և ա-

* Steu. Archivus 1894, Nr. 182:

մեն մի հիւանդ վարակաւի օգնութեամբ իւր արհեստի համեմատ գերձակութիւնս հիւանդութիւն է անուամբ Արհեստ չիմացողները աշխատում են ծաղկանոցներում և բանջարանոցներում կամ ալիւսի գործարաններում որ նոյն հաստատութեանն են պատկանում։ Ամառը բոլոր կարողները մասնակից են գաշտային պարապմունքներին։

Նրանց զբաղեցնում են ոչ ի՛նչ շահադիտական նպատակներով այլ բարոյական և բժշկական տեսակէտներով։ Այստեղ մինչև իսկ խառութեամբ պահպանւում է այն սկզբունքը, թէ ծուլութիւնը քրիստոնեայի համար մեղք է։ Ոչ ոք նրանց չէ ստիպում աշխատել երբ նրանք անկարող են։ Բայց ձանձրոյթի տանջանքներ էլ չպէտք է ունենան ծուլութիւնից։ Երբ փոքր ինչ աշխատել կարող են՝ իսկ թէ շարժումը և մաքուր օդը բժշկականութեան էական մէջոց է՝ անկարօտ է բացառութեան։ — Այսպիսով անսնում ենք, որ ներկայ դարու բարեգործութեան մէջ ևս նիւթական օգնութիւնը կապուած է դաստիարակութեան և աշխատանքի զաղափարի հետ։ Ինչպէս քրիստոնեութեան նախկին դարերում։

(Կր շարունակութիւն)։

Գ. Վ.

ՕՏԱՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆՆԵՐ.

ԿԱԹՈՒԼԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻ.

Ինչպէս յայտնի է բանուոր դասակարգը վերջին ժամանակ մեծ խռովութիւններ հանեց Իտալիայում կառավարութեան դէմ, այնպէս որ հարկ եղաւ գրեթէ ամբողջ բանակը ոտքի կանգնեցնել և ղեկի գործութեամբ խաղաղեցնել ապստամբներին։ Առանձին հետաքրքրութեան առարկայ է ներկայացնում կաթոլիկ եկեղեցւոյ բռնած դիրքն այս դէպքում՝ իւր հետեանքներով։

Խռովութեան զլխաւոր կեղծոններից մէկն էր Միլան քաղաքը, որի արքեպիսկոպոս կարգինալ Քերրարին յայտնի է վաղուց իբրեւ պապական—կղերական ձգտումների ամենածայրահեղ ներկայացուցիչ։ Խռովութեան սկսելու յաջորդ օրը,

երբ ապստամբներն արդէն պատնէշներ կանգնեցրել ու կռուի մէջ էին՝ արքեպիսկոպոսը թողեց շտապաւ քաղաքը և իբրեւ թէ իւր թեմն այցելելու ելաւ։ Բնականաբար ամէնքը հաւատացած են, որ նա չէր կամենում քաղաքում մնալով ապստամբների հակառակ քարոյելի և յոյս ունէր, որ յեղափոխութիւնը թագաւորական գահը շարժելու կնայատէ և պապական իշխանութիւնը վերականգնելու համար ծանապարհ հհարթէ։ Քաղաքից եկած դժբաղդ լուրերը չլսելու էր տալիս նա, մինչև որ պետ զօրքը գրաւեց կապուցիներին մի վանք, ուր ապստամբներն ապաստանարան էին գտել և կալանաւորեց ու խուզարկեց կրօնաւորներին. այդ ժամանակ նա նամակ գրեց նահանգապետ գնեւրալ Բալպինի խնդրելով արձակել կալանաւորուածներին և ստացաւ մի շատ կտրուկ պատասխան, որի մէջ գնեւրալը ցաւ էր յայտնում՝ Մեծն Ամբրոսիոսի յաջորդին այդպիսի դժուարին հանգամանքներում իւր աթոռից հեռացած տեսնելով, փոխանակ իւր բոլոր ստորադրեալ հոգեւորականների հետ մէկտեղ աջակցելու կառավարութեան, որ եղբայրասպան կռուին վերջ դնեն։ Արքեպիսկոպոսի դէմ խիստ զայրացած է նաև նորա թեմի ժողովուրդը։ Պապը նորա հանգէին ուղղած մի նամակի մէջ խուլ զրգոհութիւն է յայտնում վտանգի ժամին քաղաքից հեռանալուն համար, այնուամենայնիւ իւր թեմի տակն է առնում նորան, և առհասարակ եռանդով պաշտպանում է եկեղեցականներին՝ նոցա վերայ բարդուած մեղադրանքների դէմ։ Քերրարին այժմ Հռոմում է և շատերը ենթադրում են, որ պապը խոհեմութեամբ մտքերը խաղաղեցնելու համար նորան իւր աթոռից կհեռացնէ։ Արդէն ձերբակալուած է և ամօթով բանտը տարուած նորա աջ բազուկ Գոն Ալբերտարիօ քահանայ, Osservatore Cattolico թերթի տիրահոջակ խմբագիրը, որ խռովութիւնից մի օր առաջ խիստ կծու մեղադրական յօդուածներ էր հրատարակել և ապա փախել։ Թե ինչպիսի տրամադրութիւն է իշխում եկեղեցականներից շատերի մէջ՝ օրինակ կարող է համարուել Մեսսինա անունով մի քահանայ, որ Ջենովայի ծանապարհին զինուորներին մի խմբի հետ միանալով՝ զատապարտում էր ամէն կերպ կառավարութեան ընթացքը, բոլոր շարեաց պատճառ թագ. իշխանութիւնը համարում յորդորում ապստամբների վերայ հրացան շարձակել և երբ ձերբակալեցին նորան, բացականչում էր. «Կռուեցէք միշտ պապի աշխարհական իշխանութեան համար, Վեցցէ պապ—արքան, Վեցցէ համայնական յեղափոխութիւնը»։ Յամենայն դէպս եկեղեցականների մեծամասնութիւնը, եթէ և այսպիսի յայտնի թշնամական ցոյցեր չէր անում, իւր կրաւորական դիրքով և անտարբերութեամբ դժ էր տալիս խռովութեանը։ Հատ սակաւ էին